ڕەوتی ناسیۆنالیزمی چەپ وەکو منداڵێک وایە، کە دە گریو خۆی نازانێت کوێی ژان دەکات

ئیبراهیم عەلیزادە سکرتێری کۆمەڵە (ڕێکخراوی کوردستانی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران)، لەم چاوپێکەوتنەی ڕۆژنامەدا ئەوە ره تدەکاتەوە کە گۆڕانکارییە سیاسییەکانی دوای تێکچوونی جیهانی دوو جەمسەری لەسەر حیزبەکەی ئەوان بێ کاریگەریی بوویێت، هەروەک باس لە بوژانەوەی ڕەوتی چەپ دەکات لە جیهانو ناوچەکەداو هۆکارەکانی نفوزی ئێران لە عێراقدا لێکدەداتەوەو مە رجەکانی خۆیان بۆ چوونە ناو بەرەیەکی کوردستانی تایبەت بە خۆرهەڵاتی کوردستان دەستنیشان دەکات.

ڕۆژنامە: گۆڕانکارییە جیهانیو ناوچەییەکانی دوای تێکچوونی جیهانی دوو جەمسەریو سەرجەم ئەو گۆڕانکارییانەی لە یەک دوو دەیەی دواییدا هاتنە ئاراوە، بەرنامەو کاری زۆرینەی پێکهاتە سیاسییەکانیان لە ئاستی جیهانو ناوچەکەدا تووشی گۆڕانی بە رچاو کرد، بەڵام کاریگەرییەکی دیاری لە سەر حیزبەکەی ئێوە دانەنا، هۆکاری ئەمە بۆچی دەگەڕێننەوە؟

* پێش گریمانەی ئەوەی کە ئێمە لە ڕەوتی ژیانی سیاسیی خۆماندا گۆڕانکاریمان بەسەردا نەهاتووە، ڕاست نییە، بێگومان لەگەڵ گە شەو بەرەوپێشچوونی کۆمەڵگەدا، ئەو ڕەوتەش گۆڕانی بەسەردا هاتووەو هەوڵیداوە خۆی لەگەڵ هەلومەرجی سەردەمی خۆیدا بگونجێنێت، تەنیا مەسەلە ئەوەیە کە ئەم گۆڕانکارییە نەبووەتە هۆی ئەوەی کە ڕەوتی ئێمە پەیوەندیی لەگەڵ ڕابردووی خۆی بپسێنێت، ئێمە گۆڕانکاریمان کردووە، بەڵام هێڵی سیاسی، ستراتیژیی، بەرنامەییو ئایدۆلۆژیکی خۆمان نەگۆڕیوە. ناسنامەی ئەو هێڵە بریتی بووە لەوەی کە سۆسیالیزم بەدیلی سەرمایەدارییە، سۆسیالیزم بە هێزێکی کۆمەڵایەتی کە هێزی چینی کرێکارەو لە ئاکامی شۆڕشێکی کۆمەڵایەتیدا دادەمەزرێت، چینی کرێکار بۆ ئەوەی بتوانێت توێژەکانی هاوپەیمانی خۆی لەناو کۆمەڵگەداو لە دەوری ڕێبازەکەی کۆبکاتەوە، پێش هەموو شتێك دەبێت خۆی تا ڕادەیەك هۆشیارو ڕێکخراو بێت، بەڵام مارکسیزم وەکو زانستێکی کۆمەڵناسی خۆی بەرە وپێشچووەو تەکامولی کردووە، لەگەڵ ئەوەشدا تا ئەمڕۆ باوەڕپێکراوترین تیۆریی بووە بۆ ناسینی کۆمەڵگەی سەرمایەدارییی کە تەنانەت ئەکادیمیستەکانی بۆرژوازیش بۆ شرۆڤەکردنی کێشەکانی سەردەمی خۆیان میتۆدەکانی بەکاردەهێننو لە سیستمی فیکریو سیاسیی خۆیاندا هەزمی دەکەن. مارکسیزم زانستەو زانست بەپێی سروشتی خۆی ناتوانێت لە یەك شوێن چەق ببەستێتو بەرەوپێش نەچێت، کۆمە ڵە لەو ڕۆژەوە کە پێکهات خۆی وەکو ڕێکخراوێکی کۆمۆنیستی کە بۆ دامەزراندنی کۆمەڵگەیەکی سۆسیالیستی لە ئێران خەبات دە کات، ناساند، بەڵام لێکدانەوەیەك کە ئەوکات لە سۆسیالیزم بوویو ستراتیژێك کە بۆ ئەو مەبەستە گرتبوویە پێش، نزیك بوو لە بۆچوونە کانی مائۆو ستراتیژی شۆڕشی چین، ئایا دەکرێت بڵێین کۆمەڵەی ئەمڕۆی ئێمە بە بەرنامەو ستراتیژی سیاسییەوە هەر ئەوەیە کە ئە وکات بوو؟ نەخێر، ئەو گۆڕانکارییانەی کە ئێوە باسی دەکەن لە دوو بابەتن، یەکەمیان بریتییە لە ڕەوتی گەشەکردنو پێگەیشتنو گەندە ڵبوونی ڕژێمی سەرمایەداریی جیهانی، ستراتیژی حیزبێکی سۆسیالیستی لە هەرکام لەم قۆناغانەدا لەم وڵاتو لەو وڵات ناتوانێت ڕێك وەکو یەك وابێت، هەر بەوپێیە خەبات لە هەرکام لەو قۆناغانەدا کاریگەریی لەسەر بەرنامەی سیاسیو ستراتیژی ئێمەش بووە، مانیفێستی کۆمۆنیست کە نزیکەی 170 ساڵ لەمەوبەر نووسراوە بەراورد بکەن بە بەرنامەی ئەمڕۆی ئێمە، ئەگەرچی هەردووکیان یە ك سەرچاوەیان هەیە، بەڵام دەقاودەق وەکو یەك نین، ستراتیژی سیاسی ئێمە لە ناوچەیەکدا کە کێشەی نەتەوایەتیو مێژوویی تێدایە، ناتوانێت لەگەڵ ناوچەیەك کە لە هەلومەرجێکی دیکەدایە جیاواز نەبێت. دووەم؛ مەسەلەی هەڵوەشاندنەوەی یەکێتیی سۆڤیەتو بلۆکی ناسراو بە خۆرهەڵاتە، ئەم بومەلەرزە سیاسییەی کە جیهانی سەردەمی خۆی هەژاندو دوایین لەرزەکانی هەر بەردەوامە، ناتوانێت کاریگە ری لەسەر ئێمە نەبوویێت. بۆ ماوەی 10 ساڵ ڕەوتی ئێمە لەژێر فشاری پڕوپاگەندەی دژە کۆمۆنیستیدا بوو، ئەگەرچی ئێمە هەرگیز

ئەو سیستەمەمان بە سۆسیالیستیو کرێکاریی نەدەناسی، بەڵام ئەوە گرنگ نییە ئێمە چۆنمان بیردەکردەوە، گرنگ ئەوەیە ئەو رژێمە کە جگە لە سەرمایەداریی دەوڵەتی هیچ شتێك نەبوو و بەناوی سۆسیالیزمەوە بە شوێن ئامانجەکانی ناسیۆنالیزمی روسییەوە بوو، بەسەر ئێمەشدا رووخا. بەرنامەی ئەمڕۆی ئێمە ناتوانێت بەبێ لەبەرچاوگرتنی ئەزموونی ئەو شکستەی کە بەسەر شۆڕشی کرێکاریی روسیادا هات، دابڕێژرێت، مەبەستم لە گشتێتی ئەم باسە ئەوەیە جەخت لەسەر ئەو راستییە بکەمەوە کە ئێمە رەوتێکی دۆگماو ئایدۆلۆژیی نە گۆڕ نین، بەڵکو رێبازی ئێمە رێگەیەکە بۆ ژیانو ژیانیش بەردەوام لە گۆڕاندایە، هەوڵمانداوە ئەو ئەرکانە جێبەجێ بکەین کە پێویستی سەردەمن، ئیدی لە جێبەجێکردنیاندا سەرکەوتوو بووبێت یان نا، مەسەلەیەکی دیکەیەو پەیوەندیی بە هاوسەنگیی هێز لە هەر قۆناغێکدا هەبووە.

رۆژنامە: کەمو زۆر باس لەوە دەکرێت کە رەوتی چەپ بۆ جارێکی دیکە لە دنیادا سەرهەڵدەداتەوە، بەڵام بە شێوازێکی دیکە، ئێوە خوێندنەوەتان بۆ ئەمە چییەو کاردانەوەی لە ناوچەکەدا چۆن لێکدەدەنەوە؟

* سەرهەڵدانەوەی رەوتی چەپ لە ئاستی جیهانیدا راستییەکی حاشاهەڵنەگرە، بۆ ناسینی جەوهەری ئەو بوژانەوەیە ناتوانین بچینە سۆراغی ئەو حیزبو رێکخراوانەی کە بەناوی چەپو سۆسیالیزمەوە چالاکیی دەکەن، رەنگە ئەگەر لێرەوە بۆی بچین نە دیمەنێکی زۆر هیوابەخش ببینینو نە بتوانین هەموو راستییەکان بخەینە بەرچاو، سەرهەڵدانەوەی ئەم رەوتە ریشەی لە ئەزمەیەکی جیهانیدایە کە نیزامی سەرمایەداریی سەردەمی ئێمە تووشی بووەو بە بنبەست گەیشتنی هەموو ئەو بەدیلانەیە کە هەوڵیانداوە بەشێوەیەك وەڵامی ئەم ئەزمەیە بدەنەوە، ساڵانی دەیەی حەفتا کە جیهانی سەرمایەداریی تووشی یەکەم قەیرانی ئابووریی دوای کۆتایی جەنگی جیهانی هات، سەردەمی رەونەقی دوای شەڕو دەوڵەتانی ریفا (خۆشگوزەرانی) کۆتایی پێهات، لە وەڵامدانەوە بەو قەیرانە بوو کە سیستمی نیۆلیبراڵی هاتەکایەوەو بەدیلی خۆی پێشکەش کرد، دەیەکانی 80و 90 سەردەمی تاقیکردنەوەی ئەو بەدیلە بوون، لە ئەمریکا رێگانو لە بەریتانیا تاچێر نوێنەرایەتییان دەکردو توانییان تا رادەیەکی زۆر جیهانی سەرمایەداریی لەژێر باری ئەو قەیرانە بهێننە دەر، بە کەڵك وەرگرتن لە فشاری نزیکەی 3 هەزار ملیار دۆلار قەرزی وڵاتانی دواکەوتوو بە سیستمی بانکی جیهانیی، ئەو وڵاتانەشیان بە شوێن ئە و پرۆژەیەدا راکێشا کە گەلێك کارەساتی گەورەی مرۆڤایەتیشی لێکەوتەوە، بە دوای رووخانی یەکێتیی سۆڤیەت، جیهانی خۆرئاوا کە هەستی دەکرد هیچ بەرهەڵستێکی لە بەرامبەردا نەماوە، بێ گوێدان بە ئاکامەکانی کۆمەڵایەتی، جیهانیگیریو نیۆلیبراڵی، هەموو قوژبنێکی ئەو جیهانەی هێنایە ژێر رکێفی خۆی، وتیان مێژوو کۆتایی هاتووەو بۆ هەتاهەتایە سەرمایەداریی دوایین قوناغی ژیانی مرۆڤ دەبێت، لەو ماوەیەدا تەکنەلۆژیا گەیشتە ئاستێکی سەرسوڕهێنەر، مرۆڤ هیچکات لە ژیانی خۆیدا بە قەدەر ئەم سەردەمە نیعمەتی ژیانی بەرهەم نەهێناوەو بە قەدەر ئێستاو لەو ئاستەدا کەڵك لەو بەرهەمە وەرنەگیراوە، وادەیاندا میکانیزمی بازاڕ خۆی هەموو شتێك رێکدەخات، ئەو هەژارییەی لێکەوتەوە کە دەیبینین، وتیان شەڕی سارد تەواوبووەو جیهان ئاسایشی زۆرتری دەبێت، بە دەیان جار زیاتر جیهانیان نائاسودەتر کرد، وتیان پێش بە تیرۆریزم دەگرین، تیرۆریزمیان پەرەپێدا، دەستیان بۆ هەر کارێك برد تیایدا چەقین، بەمجۆرە سەردەمی رەونەقی ئەم بەدیلەش کۆتایی پێهات. وەکو کاردانەوەیەك بەرامبەر بەم هەلومەرجە، چەندین رەوتی کۆنەپەرەست لەوانە رەوتی ئیسلامی سیاسیی گەشەیان کرد، بەڵام دەرکەوت کە ئەمانەش بەدیلێك نین بۆ رێکخستنی رەوتی ژیان، کۆماری ئیسلامی ئێران وەکو نموونەیەك چی یاسای شەرعو ئایین بوو لە توورەکەی 1400 ساڵەی خۆی دەریهێناو کردی بە دەستووری ژیانی ئەمڕۆ، کەچی وردە وردە هەر چووەوە سەر ئەو رەوتە نیۆلیبراڵییەی بەسەر جیهاندا زاڵە. ئیسلامی توندڕەو کە لە شێوەی ئەلقاعیدەدا خۆی دەنوێنێت، کردەوە کانی نەك نیشانەی بەهێزتربوونی ئەو رەوتە نییە، بەڵکو نموونەی زیندووی هیوابڕاویو بێئاسۆییەتی، ئەنتی ئەمپریالیزمی هەندێك لە دەوڵەتانی ئەمریکای لاتین هیچ ئاسۆیەکی روونی نەخستووەتە بەردەم خەڵکی ئەو وڵاتانەوەو خەباتی کرێکارییو جەماوەریی لە دژی دە وڵەتەکانیان لە حاڵی پەرەسەندندایە، لە بەرامبەر ئەو قەیرانەو بە بنبەست گەیشتنی بەدیلەکانیەتی کە مرۆڤ دەچێتەوە سۆراغی ئەو ئامانجە پێشکەوتوو و مۆدێرنو مرۆڤایەتییانە کە سۆسیالیزم هێنابوویە گۆڕێ، بوارو توانای سەرهەڵدانەوەی رەوتێکی چەپو

سۆسیالیست لە جیهاندا پەیدا بووە، خەباتی کرێکاران لە وڵاتانی پێشکەوتووی سەرمایەداریی، خەباتی دژە جیهانگیری نیۆلیبراڵی لە فرۆمە جیهانییەکاندا، خەباتی دژە شەڕ، کە هەموویان ئەمرۆکە لە ئاستێکی کۆمەڵایەتیی بەریندا هاتوونەتە ئاراوە، دیاردەکانی سەرە تایی بوژانەوەی چەپن لە کۆمەڵگەی جیهانیدا، ئەگەرچی هەموو ئەو رەوتانە راستەوخۆ سۆسیالیستی نین‌و پارازیت‌و دیاردەی نامۆشیان تێدایە، بەڵام لە رووی بابەتییەوە دەکەونە بەرەی چەپی خەباتی جیهانییەوە. جا کەی ئەم جوڵانەوەیە خۆی لە حیزب‌و رێکخراوو بەرەی پێشکەوتوو و بەهێزی سۆسیالیستیدا دەبینێتەوەو سەرچەشنەکانی ئەو شۆڕشە کۆمەڵایەتییەی بەڕێوەیە چۆن دەبن، ئەوە ئێستا بۆ ئێمە نەناسراوەو پێویستی بە کات‌و خوڵقانی هەلومەرجی شۆڕشگێڕانە لەم وڵات یان لەو وڵاتدا هەیە، هەر لە کوردستانی خۆمان زۆر کەس لایانوابوو پێداگریی کۆمەڵە لەسەر مانەوەی لە حیزبی کۆمۆنیستی ئێراندا، تەنیای دەخاتەوەو لاوازی دەکات، بەڵام رووداوی 16ی گەلاوێژی 3 ساڵ لەوەوپێش کە هەموو کوردستان بە بانگەوازێکی ئەو کۆمەڵەیە مانی گرت، لەو خەیاڵاتە هێنانیە دە رەوە، لە ئاستی ئێراندا ئەم بوژانەوەیە لە بزووتنەوەی کرێکاریی‌و خوێندکاراندا دەبینین‌و دوورنییە لەو رۆژانەی داهاتوودا بزووتنەوەی ژنانی ئێرانیش بگرێتەوە.

رۆژنامە: تا دێت نفوزی ئێران لە زۆر رووەوە لە عێراق‌و ناوچەکەدا زیاتر دەبێت، کە دیارە ئەمە مەیدانی خەبات لە ئۆپۆزسیۆنی ئێران بەرتەسکو بەرتەسکتر دەکاتەوە، دەکرێت بڵێین یەکێک لە رێگەکانی کەمکردنەوەی ئەو نفوزە دووربینینی ئەو ئۆپۆزسیۆنەیە لە هاوکێشەکانی ناوچەکەدا، ئایا ئێوە لەو پێناوەدا هیچ بەرنامەیەکتان هەیە؟

* مەسەلەی هەوڵدانی رژێمی ئێران بۆ دەستوەردان لە کاروباری ناوچەکەدا، مەیلێك نییە کە تەنیا تایبەت بەو رژێمە دیاریکراوە بێت، ئە وە دەگەڕێتەوە بۆ هەلومەرجی بابەتیی هەر حکومەتێك کە لەو وڵاتەدا لە سەر کار بێت، ئێران لە بواری رێژەی جەماوەرەوە، لە بواری ئابووریی‌و سەوق ئەلجەیشی‌و پێشینەی سیاسییەوە، وڵاتێکی گرنگی ناوچەکەیەو ئاساییە کە رژێمێکی سەرمایەداریی هەوڵبدات لە دابە شکردنی کاری ناوچەکەدا، لە بواری سیاسییەوەو تەنانەت لە بواری بەرژەوەندیی ئابوورییەوە دەوری هەبێت. ئەمریکاو دەوڵەتانی عەرەبی ناوچەکە، بەهۆی ناکۆکییەك کە لەگەڵ رژێمی ئێران هەیانە، بەرامبەر بەو مەیلەی بەرهەنگاری دەکەن، کەچی هەر ئەو مەیلە لە سەردە می رژێمی شادا بە رەسمیی دەناسراو ئەو دەرفەتەی پێ دەدرا، رژێمی عەرەبستان رێگەدەستی ئەوەی هەبوو، ئێستاش هەیەتی کە وە هابییەت لە هەموو ناوچەکەدا بەهێز بکات‌و لە کێشەی لوبناندا دەوربببینێت، بۆ ئەوەی بزانین بەرامبەر بەو فرەخوازییەی رژێمی ئێران چ سیاسەتێك رەچاو بکەین، دەبێت بزانین خۆی بۆ ئەو سیاسەتەی دوو ئامڕازی لە بەردەستدایە، یەکیان تەشەنەکردنە لە جوڵانەوە ئیسلامییەکاندا، دووەمیان هەڕەشەی دروستکردنی چەکی ئەتۆمییە، بۆ یەکەمیان لاموایە ئەو نفوزە روو لە کزییە، بەتایبەت حیزبەکانی نزیك لە کۆماری ئیسلامی تادێت پێگەی کۆمەڵایەتییان لاوازتر دەبێت، بۆ نموونە لە باشووری عێراق‌و تەنانەت لە فەلەستین بە ئاشکرا دەیبینین، ئێمە هەوڵمانداوە ئەزموونی تاڵی رژێمی ئیسلامیی ئێران بە خەڵکی ناوچەکە بناسێنین‌و بە هەموو تواناوە لە سەری بەردەوام بین، هەوڵدەدەین دەستی هاوکاریی بدەینە دەست هەر هێزێك کە پێشکەوتنخوازانەو راستەقینە لە دژی ئەو نفوزە کاردەکات، خاڵە هاوبەشە کانی ستراتیژیی خۆمان لەگەڵ خەباتی گەلی کورد لە پارچەکانی دیکەی کوردستان بخەینە بەرچاوو بیانکەین بە بنەمای هاوکاریی پتەوتر، دووەم ئەوەی ئێمە دەتوانین بیکەین پەرەپێدانی خەبات دژی ئەو رژێمەیە لە ناوەوەی وڵاتدا، کە پشتبەستنە بە بزووتنەوە کۆمەڵایە تییەکانی وەکو بزووتنەوەی کرێکاران، خەڵکی کوردستان، ژنان، خوێندکاران‌و رووناکبیران، پێموانییە ئەو خەباتە لە دژی کۆماری ئیسلامی بە هەموو مەیل‌و سیاسەتە ناوخۆیی‌و فرەخوازییەکانیشیەوە کەمترێت لە هێزێك کە لەسەر سنوور جموجۆڵێکی بەرتەسکی پێشمەرگانە دەکات، کە ئێمە توانای پەرەپێدانی ئەو بوارەشمان لە خۆماندا پاراستووەو بەهێزتریشی دەکەین.

رۆژنامە: روانینتان بۆ حیزبە کوردستانییەکانی ئێران چۆنە، ئایا ئەگەر بەرەیەکی کوردستانی پێک بێت ئێوە ئامادەن بەشداریی تێدا بکەن؟

* نامەوێت بچمە سەر هەڵسەنگاندنی ئەم حیزبو ئەو حیزبی دیاریکراو، بەڵام ئێمە ئێستا لە مەیدانی خەباتی سیاسیی کوردستاندا سێ ڕەوتی کەمو زۆر جیاواز دەبینین: ڕەوتی ناسیۆنالیزمی نەریتی، ڕەوتی ناسیۆنالیزمی چەپو ڕەوتی سۆسیالیستی، ڕەوتی ناسیۆنالیزمی نەریتی ئامانجەکانی ناسیۆنالیستی نەریتیو کۆنی خۆی تا ڕادەی بەشداریکردنی حیزبەکانی خۆیان لە دەسەڵاتدا داشکاندووە، چونکە دەستیشیان لە دەسەڵات دوورە، تووشی بێئاسۆیینو کارساز نەبوونی سیاسەتەکانیان یەك لەدوای یەك دەردەکەوێت، ئەوە سەرچاوەی قە یرانە ناوخۆییەکانیانە، ڕەوتی ناسیۆنالیزمی چەپ تووشی هەمان قەیران هاتووەو هیوایەکی بەوە نییە کە لەسەر ئەو ڕێبازە ڕۆژێك لە ڕۆژان دەستی لە دەسەڵات گیربێتو بە کردەوەش ناتوانێت سەرکردایەتیی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی بکات، بە بۆچوونی من ئەو ڕەوتە وەکو منداڵێك وایە کە دەگریو خۆی نازانێت کوێی ژان دەکات، بە بڕوای من بەرەی سۆسیالیست ئاسۆی ڕوونترە، چونکە دەزانێت هەر بە تە نها بە پێداگرتن لەسەر دروشمی ڕزگاریی نەتەوایەتیی ناتوانێت جەماوەری ستەملێکراوو زەحمەتکێشی ئەو وڵاتە بۆ لابردنی ستەمی نە تەوایەتیش بهێنێتە مەیدانو هەوڵدەدات ئەو خەباتە بە بزووتنەوەی ڕادیکالی کرێکارانو ژنانەوەو بە پێشکەوتنی کۆمەڵایەتییەوە گرێ بدات، بەنیسبەت بەرەی کوردستانییەوە ئێمە لە هەلومەرجی ئێستادا پێکهاتنی وەها بەرەیەك بە دوور دەزانین، چونکە حیزبە سیاسییە کانی جێکەوتوو لە کوردستان، لە بواری ستراتیژی سیاسییەوە لە یەکتر دوورن، چوونی ئێمە بۆ ناو وەها بەرەیەك پەیوەندیی دەبێت بە هە بوونی خاڵی ستراتیژێکی هاوبەشو کۆمەڵێك سەرەتای وەکو بەڵێندان بەوەی کە لە کێشە سیاسییەکاندا دەستبردن بۆ چەك قەدەغە بکرێت، هیچ لایەنێك بۆی نەبێت بە جیاواز لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندیی بچێتە گفتوگۆوە، سەرەتای ئازادیی بێمەرجی سیاسی بە ڕەسمی بناسرێتو ئەوە بسەلمێنرێت کە دەسەڵات مافی جەماوەرەو ساتو سەودا هەڵناگرێتو دەبێت بە دەنگی جەماوەر چارەنووسی دیاریی بکرێت.

***